

Cefn Coed Colliery Museum

A great place to start your tour of the valley. This was the deepest anthracite mine in Europe when it opened in 1926, and also one of the most dangerous - nicknamed 'the slaughterhouse'! The Museum, housed in the old colliery buildings, tells the fascinating story of the mine.

1st shift after nationalisation, 1947
Y stem gyntaf ar ôl y gwaith, 1947

Crynant Village Trail

Please park considerately near the church. Most of the features can be found within a short walk.

Chapel of Ease and St Margaret's Church

The Chapel of Ease is the oldest building in the Dulais Valley, erected by Cistercian Monks from Neath Abbey in the 13th Century. The body of a monk was discovered under the western porch. A poignant grave inscribed "NOT TO BE OPENED" holds two little brothers, who died of contagious illness in 1837 and 1843. St Margaret's Church, built in 1910, is known for its remarkable stained glass windows.

Red Lion Hotel

Now a private house, there had been an alehouse here since at least 1760, when the landlord was charged with keeping 'a common ill-governed and disorderly house' and allowing 'evil' persons to come together for 'drinking' and 'fighting of cocks'!

Pen Pentre

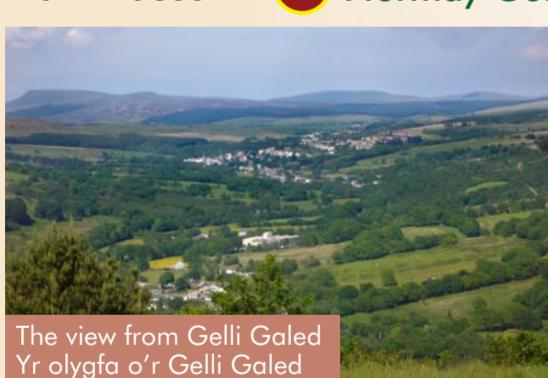
This row of terraced cottages was the first street in the village, built near to Maes Mawr Colliery, the first mine at Crynant, which opened in 1874.

Bethel and Saron Chapels

5 Capeli Bethel a Soar

Around Crynant

6 Ffermdy Gelli Galed

The view from Gelli Galed
Yr olyga o'r Gelli Galed

7 Capel Godre Rhos

The existing Chapel was built in 1856 to replace an earlier one founded in 1754 by the Rev Henry Thomas. It is an unusual circular design inside, with small gates at the ends of the pews.

Howell Harris the famous 18th century Methodist preacher was a frequent visitor to the original Chapel.

Anghyffredin gan fod y tu mewn ar ffur clych a gatiau bychain ar ben pob sêt. Roedd Howell Harris, y pregethwr enwog o'r 18fed ganrif, yn dod i'r capel gwreiddiol yn aml.

1 Amgueddfa Glofa Cefn Coed

Lle gwych i gychwyn crwydro'r cwm. Hwn oedd y pwll glo carreg dynaf yn Ewrop pan agorwyd ef ym 1926 ac roedd yn un o'r peryclaf hefyd - y lladd-dy oedd y llys-enw arno. Mae'r Amgueddfa yn hen adiladu'r llofa ac mae'n arddod stori eithriadol ddiadolol y llofa.

1st shift after nationalisation, 1947
Y stem gyntaf ar ôl y gwaith, 1947

2 Capel Anwes ac Eglwys y Santes Margaret

Y Capel Anwes wr' adeilad hynaf yng Nghwm Dulais. Cafodd ei godi gan Fynachod Sistersaidd o Abaty Nedd yn y drydedd ganrif ar ddeg. Darganfuwyd corff mynach o dan borth y gorllewin. Mae bedd ôr arysgrif "NOT TO BE OPENED" yn dal cyrrf dau frawd bach a fu farw o glefyd heintus ym 1837 a 1843. Mae Eglwys y Santes Margaret, a godwyd ym 1910, yn enwog am ei ffenestri liw nodedig.

3 Gwesty'r Red Lion

Tŷ preifat yw hwn erbyn hyn ond bu tafarn yma ers o leiaf 1760, pan gyhuddwyd y landlord o gadw tŷ alywodraethus a di-drefn a gadael i bobl 'ddrwg' ddod yngyd i yfed ac ymladd ceiliogod!

4 Pen Pentre

Y rhes hon o dai oedd stryd gyntaf y pentref, ger Glofa Maes Mawr, pwll glo cyntaf Creunant, a godwyd ym 1874.

Bethel and Saron Chapels

5 Capeli Bethel a Soar

Ardal Creunant

6 Ffermdy Gelli Galed

Adeilien ffermdy o'r 17eg ganrif sydd â nifer o gysylltaid crefyddol a golygfeydd panoramig ardderchog o'r cwm.

7 Capel Godre Rhos

Codwyd y Capel presennol ym 1856 yn lle un cynt a sefydlwyd ym 1754 gan y Parch Henry Thomas. Mae'n

anghyffredin gan fod y tu mewn ar ffur clych a gatiau bychain ar ben pob sêt. Roedd Howell Harris, y pregethwr enwog o'r 18fed ganrif, yn dod i'r capel gwreiddiol yn aml.

Anghyffredin gan fod y tu mewn ar ffur clych a gatiau bychain ar ben pob sêt. Roedd Howell Harris, y pregethwr enwog o'r 18fed ganrif, yn dod i'r capel gwreiddiol yn aml.

Seven Sisters Village Trail

Park considerately along Church Road. The trail is a short loop with an optional longer extension.

8 Llwybr Natur Coetir Ynysdawley

This attractive walk starts from the playing fields and community hall, donated to the village in 1947.

Llwybr Pentref Blaendulais

Parciwch ar Church Road gan ystyried anghenion pobl eraill. Dolen fer yw'r llwybr ond gallwr ddewis mynd ffordd bellach hefyd.

9 Eglwys y Santes Fair

Codwyd yr eglwys ym 1911 yn lle'r Eglwys Genhadol sinc sydd y tu ôl i'r eglwys newydd ac yn cael ei defnyddio fel neuadd yr eglwys erbyn hyn.

Church Road & Brick Row

These single-storey terraces were the first houses in Seven Sisters, built in 1871 to house the workers who sank the first pit.

10 Church Road a Brick Row

Y rhesi tai unllawr hyn oedd tai cyntaf Blaendulais. Cawsant eu codi ym 1871 ar gyfer y gweithwyr a suddod y pwll cyntaf.

Around Banwen & Onllwyn

11 Gerddi'r Mileniwm

Dilynwch y ffordd i fyny'r rhw o'r eglwys. Mae'r olwynion pen pwll yn gofeb i lofa Seven Sisters gerllaw.

Chapels

By 1851, roedd yr Eglwyswr yn lleiafrif yng Nghymru - Anghyddfurwyr oedd y rhan fwyaf o Grisiau. Roedd capeli'n codi fel madarch yn y cymunedau diwydiannol newydd. Daethant yn ganolfannau diwylliannol byrlymus ac roedd gan lawer ohonynt eu côr eu hunain (yn rhannol er mwyn ceisio cadw pobl o'r dafarn!). Mae llawer o'r capeli hyn i'w gweld ym mhentrefi'r cwm o hyd.

Ardal Banwen ac Onllwyn

12 Pont Droed y Rheilffordd

Codwyd y bont ym 1911 i groesi Rheilffordd Castell-nedd ac Aberhonddu. Gallai glowlwr o bwlw Evans a Bevan groesi'r lein i gael diod yn nhafarn Evans a Bevan, gan roi'r cyflog yr oedd nhw wedi gweithio mor galed amdano yn sylh yn ôl i'r cyflogwr!

Capeli

Erbyn 1851, roedd yr Eglwyswr yn lleiafrif yng Nghymru - Anghyddfurwyr oedd y rhan fwyaf o Grisiau. Roedd capeli'n codi fel madarch yn y cymunedau diwydiannol newydd. Daethant yn ganolfannau diwylliannol byrlymus ac roedd gan lawer ohonynt eu côr eu hunain (yn rhannol er mwyn ceisio cadw pobl o'r dafarn!). Mae llawer o'r capeli hyn i'w gweld ym mhentrefi'r cwm o hyd.

13 Capel Salem

14 Capel Soar

15 Mynwent Bryn-y-bedd

Gallwr ddod i'r gogledd i Bont Senni. Aeth ati i'w hymestyn hyd at Gamlas Abertawe yn y Gurnos, fel y gollid allforio glo o'r ardal mewn modd proffidol. Bu'r dramffordd yn gweithio tan y 1860au pan agorwyd Rheilffordd Castell-nedd ac Aberhonddu. Erbyn hyn, defnyddir y dramffordd fel llwybr ceffylau o Onllwyn i'r Gurnos.

16 Y Bandstand a'r Cwm

Yr hanes o'r bandstand a'r cwm yw'r hanes o'r cwm a'r bandstand. Mae'r bandstand a'r cwm yn dyddio i'r 1930au ac roedd y dathliadau'n cynwys gêm polo rhwng Cymru a Iwerddon! Cofodd y bandstand ei hadnewyddu yn 2010.

17 Parc (Tomen) Khartoum

Mae hen domen lo wedi'i throi'n lle i hamdden a mwynhau'r golygfeydd. Gallwr edrych i lawr y dyffryn, i fyny i gyfeiriad Bannau Brycheiniog ac ar draws y gwaith glo brig sy'n dangos bod glo yn dal yn rhan o storï Cwm Dulais.

18 Eglwys Dewi Sant

19 Gweithdy DOVE

Mae hen swyddfeydd Bwrdd Gweithredol Clodio Glo Brig Glo Pyrdaen wedi'u troi'n ganolfan gymuned ac mae cangen o Lyfrgell Glowlwr De Cymru a choffi Sarn Helen ymhliith y cyfeuster a poblogaidd.

20 Maen Padrig Sant

Mae'r maen hir yn gofbed i Badrig Sant, nawddsant Iwerddon. Yn ôl y sôn, cofodd ei eni ym Manwen yn 385OC.

21 Caer a Gwersyll Rhufeinig

Roedd y Rhufeiniaid yn defnyddio cymoedd Nedd a Dulais fel llwybrau cyswilt ac roedd y gaer a'r gwersyll yn rhan o rwydwaith o safleoedd milwrol ar draws y de. Mae'n bosib bod y gwersyll dros dro wedi'i sefydlu adeg yr ymgryroedd yn erbyn y Siluriad tua 74-78OC. Credir bod y Gaer wedi'i chodi tua'r un cyfnod i fod yn ganolfan fwy parhaol. Byddai lle yn y Gaer ar gyfer dros 400 o filwyr a chafodd ei defnyddio am ryw hanner canrif, hyd nes i'r fyddin gael ei hanfon tua'r gogledd i Wal Hadrian.

22 Gors Llwyn

Mae'r fawnog hon yn gynefin pwysig i fywyd gwylt. Fe'i ffurfiwyd ar gol rhwng dwy afon ac mae'n beth prin i'w weld yn y de a'r canolbarth.

23 Tramffordd Claypon

Roedd hon yn ardal anghysbell iawn tua dechrau'r 19eg ganrif. Ym 1827, daeth Joseph Claypon yn berchen ar Dramffordd Coedwig Aberhonddu a oedd yn rhedeg tua'r gogledd i Bont Senni. Aeth ati i'w hymestyn hyd at Gamlas Abertawe yn y Gurnos, fel y gollid allforio glo o'r ardal mewn modd proffidol. Bu'r dramffordd yn gweithio tan y 1860au pan agorwyd Rheilffordd Castell-nedd ac Aberhonddu. Erbyn hyn, defnyddir y dramffordd fel llwybr ceffylau o Onllwyn i'r Gurnos.

